

Nr 55

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av proposition med förslag angående rösträtt för utlandssvenskar m. m. jämte motioner.

I proposition nr 145 har Kungl. Maj:t (just:dep.) föreslagit riksdagen att antaga förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen,
- 2) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Förslaget 1) åsyftar att bereda vissa utlandssvenskar möjlighet att delta i andrakammarval och folkomröstningar i Sverige. Det innehåller därutöver, liksom förslaget 2) i dess helhet, vissa ändringar av närmast formell natur.

Två par följdmotioner har väckts:

- 1) I: 893 av herr Dahlén m. fl. och II: 1108 av herr Wedén m. fl.
- 2) I: 894 av herr Holmberg m. fl. och II: 1107 av herr Bohman m. fl.

Under den allmänna motionstiden väcktes tre par motioner om rösträtt för utlandssvenskar:

- 1) I: 81 av fru Segerstedt Wiberg och II: 110 av herr Hamrin i Jönköping,
- 2) I: 379 av herr Dahlén m. fl. och II: 477 av herr Ohlin m. fl.,
- 3) I: 380 av herr Holmberg m. fl. och II: 474 av herr Bohman m. fl.

Utskottet behandlar i detta utlåtande propositionen och samtliga fem motionspar. Med hänsyn till att lagförslaget 2) som nämnts endast innefattar ändringar av väsentligen formell karaktär och inte föranlett någon erinran, anser sig utskottet böra beträffande detta hänvisa till propositionen utan att trycka om det här. Lagförslaget 1) återges däremot på sid. 2—17.

Förslag
till
Lag
angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val
till riksdagen

Härigenom förordnas i fråga om lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹, *dels* att 1, 12—14, 28, 30, 37—40, 51, 52, 55, 55 a, 56, 57, 61—63, 65, 70, 72, 73, 75, 77, 95 och 96 §§ samt rubriken närmast före 37 § skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels* att 53 och 53 a §§ skall erhålla beteckningarna 52 a respektive 53 §, *dels* att omedelbart efter den nya 53 § skall införas en ny rubrik och tio nya paragrafer, 53 a—53 j §§, av den lydelse som nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

För valen — — — — — valkretsar nämligen:

1. Stockholms stad — — — — — Hallands län.

7. Kalmar läns norra och södra landstingsområden samt Gotlands län. 7. Kalmar läns norra och södra landstingskommuner samt Gotlands län.

8. Blekinge län — — — — — Norrbottens län.

12 §.

1. Utgör landstingsområde egen valkrets, förrättas val till första kammaren, som grundar sig å stadgandena i § 7 mom. 2 riksdagsordningen, av landstinget vid lagtima möte; skall val äga rum på grund av föreskrifterna i § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen, sammanträder landstinget till urtima möte.

2. Omfattar valkrets ett landstingsområde jämte en eller flera städer, som ej deltaga i landsting, bestämmer Konungens befallningshavande tid och ställe för valet. Val, som grundar sig å stadgandena i 7 § 2 mom. riksdagsordningen,

1. Utgör landstingskommun egen valkrets, förrättas val till första kammaren, som grundar sig å stadgandena i § 7 mom. 2 riksdagsordningen, av landstinget vid lagtima möte; skall val äga rum på grund av föreskrifterna i § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen, sammanträder landstinget till urtima möte.

2. Omfattar valkrets en landstingskommun jämte en eller flera städer, som ej deltaga i landsting, bestämmer Konungens befallningshavande tid och ställe för valet. Val, som grundar sig å stadgandena i 7 § 2 mom. riksdagsordningen, skall

¹ Senaste lydelse se beträffande 1, 39, 40, 55 a och 57 §§ 1963:127, 12 och 13 §§ 1965:53, 14 § 1937:181, 28 § 1933:53, 30 § 1944:84, 37 § 1946:498, 38 § 1965:603, 51—53 och 53 a §§ 1966:153, 55, 56, 65, 70, 72, 73, 75 och 77 §§ 1962:71, 61 § 1944:84, 62, 63 och 96 §§ 1965:608 samt 95 § 1964:128.

(Nuvarande lydelse)

skall utsättas att äga rum i samband med landstingets lagtima möte, dock tidigast å andra dagen för mötet.

I fall, — — — — — till valman.

3. Tillhöra *landstingsområden* inom samma valkrets olika län, bestämmer Konungen tid och ställe för valet. Konungens befallningshavande i vart och ett av länen inom valkretsen utfärdar kungörelse om valet och vidtager, där inom länet finnes stad som ej deltagar i landsting, de åtgärder som i övrigt äro föreskrivna i 2 mom. andra stycket.

Inträffar för *landstingsområde* fall, varom i 6 § 7 mom. riksdagsordningen förmåles, sammanträder landstinget, där så erfordras, i god tid före valet till urtima möte för utseende av valmän såsom i nämnda mom. sågs.

4. Utgör stad — — — — — vid stadsfullmäktigsammanträde.

5. För deltagande — — — — — landstings möte.

(Föreslagen lydelse)

utsättas att äga rum i samband med landstingets lagtima möte, dock tidigast å andra dagen för mötet.

3. Tillhöra *landstingskommuner* inom samma valkrets olika län, bestämmer Konungen tid och ställe för valet. Konungens befallningshavande i vart och ett av länen inom valkretsen utfärdar kungörelse om valet och vidtager, där inom länet finnes stad som ej deltagar i landsting, de åtgärder som i övrigt äro föreskrivna i 2 mom. andra stycket.

Inträffar för *landstingskommun* fall, varom i 6 § 7 mom. riksdagsordningen förmåles, sammanträder landstinget, där så erfordras, i god tid före valet till urtima möte för utseende av valmän såsom i nämnda mom. sågs.

13 §.

Skall val, — — — — — är stadgat.

Är stadsfullmäktig, vilken utsetts till valman för stad som ej deltagar i landsting men tillhör samma valkrets som *landstingsområde*, förhindrad att inställa sig till valet, skall han ofördröjligen underrätta Konungens befallningshavande i länet, som till deltagande i valet inkallar vederbörande suppleant.

Är stadsfullmäktig, vilken utsetts till valman för stad som ej deltagar i landsting men tillhör samma valkrets som *landstingskommun*, förhindrad att inställa sig till valet, skall han ofördröjligen underrätta Konungens befallningshavande i länet, som till deltagande i valet inkallar vederbörande suppleant.

14 §.

Omfattar valkrets ej flera *landstingsområden* än *ett*, är landstingets ordförande valförrättare. Ingå flera *landstingsområden* i valkretsen, är valförrättare den till levnadsåren äldste av de ordförande i landsting, som deltaga i valet. I stad, som utgör egen valkrets, förrättas valet av stadsfullmäktiges ordförande.

Valmännen utse — — — — — biträda valförrättaren.

Omfattar valkrets ej flera *landstingskommuner* än *en*, är landstingets ordförande valförrättare. Ingå flera *landstingskommuner* i valkretsen, är valförrättare den till levnadsåren äldste av de ordförande i landsting, som deltaga i valet. I stad, som utgör egen valkrets, förrättas valet av stadsfullmäktiges ordförande.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 §.

Finnes vid — — — — — platsens besättande.
 Omfattar valkretsen *landstings-*
områden, tillhörande olika län, skall
 Konungens befallningshavande, som
 förrättar röstsammanräkningen, hos
 Konungen anmäla behovet av nytt
 val för platsens besättande.

Omfattar valkretsen *landstings-*
kommuner, tillhörande olika län,
 skall Konungens befallningshavande,
 som förrättar röstsammanräkningen,
 hos Konungen anmäla behovet av nytt
 val för platsens besättande.

30 §.

För valen — — — — — valkretsar, nämligen:
 Stockholms stad;

Stockholms stad;
 Stockholms läns landstingskommun;

Göteborgs stad;
 Göteborgs och Bohus läns lands-
 tingsområde;
 Malmö, Hälsingborgs, — — — — —

Göteborgs stad;
 Göteborgs och Bohus läns lands-
 tingskommun;
 — — — — — övriga län.

Om röstlängd

Om allmän röstlängd

37 §.

För varje valdistrikt skall röst-
längd upprättas av lokal skattemyn-
dighet.

För personer som äro mantals-
skrivna i riket upprättas årligen
för varje valdistrikt allmän röst-
längd.

Allmän röstlängd upprättas av lo-
kal skattemyndighet.

38 §.

Röstlängd upprättas före den 30
 juni *varje år* och skall efter mantals-
 längden för *samma år* upptaga alla
 invånare inom valdistriktet, vilka
 uppnått eller under kalenderåret
 uppnå en ålder av tjugo år. Envar
 sådan person, om vilken upplysning
 ej vinnes, att han den 10 juni bris-
 ter i något av vad lag stadgar så-
 som villkor för rösträtt, antecknas
 i längden såsom röstberättigad;
 dock att i fråga om den, som först
 under kalenderåret uppnått eller
 uppnår en ålder av tjugo år, an-
 märkes, att rösträtt ej tillkommer
 honom förr än efter utgången av
 löpande kalenderår.

Allmän röstlängd upprättas före
den 30 juni och skall efter man-
talslängden för året upptaga alla in-
vånare inom valdistriktet, vilka upp-
pnått eller under kalenderåret upp-
pnå en ålder av tjugo år. Envar så-
dan person, om vilken upplysning
ej vinnes, att han den 10 juni bris-
ter i något av vad lag stadgar så-
som villkor för rösträtt, antecknas
i längden såsom röstberättigad;
dock att i fråga om den, som först
under kalenderåret uppnått eller
uppnår en ålder av tjugo år, anmär-
kes, att rösträtt ej tillkommer ho-
nom förr än efter utgången av lö-
pande kalenderår.

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

39 §.

Senast den 30 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad till ordföranden i valnämnden.

Envar, som — — — — — avskrift därav.

Senast den 30 juni skall *allmän* röstlängd vara avsänd eller avlämnad till ordföranden i valnämnden.

40 §.

Från och — — — — — för granskning.

Där å — — — — — valdistriktets område.

Det åligger Konungens befallningshavande att senast den 30 juni kungöra, på sätt i 41 § sägs, tid och ställe för framläggandet av röstlängd. Å valnämndens ordförande ankommer att ofördröjligen till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han från rösträtt uteslutits. Till dem, vilka sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

Det åligger Konungens befallningshavande att senast den 30 juni kungöra, på sätt i 41 § sägs, tid och ställe för framläggandet av *allmän* röstlängd. Å valnämndens ordförande ankommer att ofördröjligen till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han från rösträtt uteslutits. Till dem, vilka sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

I kungörelse samt underrättelse, varom i denna paragraf förmäles, skall jämväl angivas tiden, inom vilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till prövning bör, jämlikt 42 § här nedan, vara till valnämndens ordförande inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 45 § av sålunda gjorda anmärkningar.

I kungörelse samt underrättelse, varom i denna paragraf förmäles, skall jämväl angivas tiden, inom vilken anmärkning mot *allmän* röstlängd för att upptagas till prövning bör, jämlikt 42 § här nedan, vara till valnämndens ordförande inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 45 § av sålunda gjorda anmärkningar.

51 §.

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden varit i laga ordning företedda.

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot *allmän* röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden varit i laga ordning företedda.

52 §.

Har emot röstlängd, som blivit i föreskriven ordning framlagd, anmärkning ej förekommit eller har i anledning av framställd anmärkning beslut givits och rättelse, där sådan ifrågakommer, i längden gjorts, län-

Har emot *allmän* röstlängd, som blivit i föreskriven ordning framlagd, anmärkning ej förekommit eller har i anledning av framställd anmärkning beslut givits och rättelse, där sådan ifrågakommer, i

(Nuvarande lydelse)

de röstlängden, om annat ej följer av 53 § eller 53 a §, till ovillkorlig efterrättelse vid riksdagsmannaval, som därefter hålles, intill dess ny röstlängd på föreskrivet sätt kommit till stånd.

(Föreslagen lydelse)

längden gjorts, lände röstlängden, om annat ej följer av 52 a § eller 53 §, till ovillkorlig efterrättelse vid riksdagsmannaval, som därefter hålles, intill dess ny röstlängd på föreskrivet sätt kommit till stånd.

Om särskild röstlängd

53 a §.

För personer som ej äro mantalskrivna i riket upprättas årligen för varje valkrets särskild röstlängd.

Särskild röstlängd upprättas av central myndighet som Konungen bestämmer. Anmärkningar mot sådan röstlängd prövas för varje valkrets av Konungens befallningshavande.

53 b §.

I särskild röstlängd upptages, efter ansökan, den som

1) *den 30 april det år då röstlängden upprättas uppfyller de villkor som enligt lag gälla för rösträtt och*

2) *ej är mantalsskriven i riket men varit kyrkobokförd här någon gång under de fem kalenderår som närmast föregått det år då röstlängden upprättas.*

Den som fyller tjugo år det år då röstlängden upprättas upptages i denna, om hinder ej föreligger i övrigt. Därvid anmärkes dock att han blir röstberättigad först nästa kalenderår.

Framgår i anmärkningsärende att någon upphört att vara röstberättigad på grund av omständighet som inträffat efter den 30 april, skall han ej vara upptagen i särskild röstlängd.

53 c §.

Ansökan att bliva upptagen i särskild röstlängd göres skriftligen senast den 30 april hos den myndighet som upprättar röstlängden.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Vid ansökan skall fogas intyg som visar att sökanden har giltigt svenskt pass och enligt passet är svensk medborgare. Intyget skall vara utfärdat av svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet som Konungen bestämt eller av svensk polismyndighet samma år som röstlängden upprättas.

Inkommer ansökan för sent, upptages den ej till prövning. Detsamma gäller, om ansökningen ej är åtföljd av föreskrivet intyg om innehav av svenskt pass.

53 d §.

Beslut över ansökan att bliva upptagen i särskild röstlängd meddelas så snart det kan ske.

Den som skall upptagas i särskild röstlängd antecknas i röstlängden för den valkrets inom vilken han senast varit kyrkobokförd.

Särskild röstlängd skall vara upprättad före den 30 juni. Så snart röstlängden är färdig, sändes den till Konungens befallningshavande. Hos denne skall röstlängden vara framlagd för granskning från och med den 6 till och med den 12 juli.

53 e §.

Den som vill att ändring skall göras i särskild röstlängd äger skriftligen framställa anmärkning mot röstlängden hos Konungens befallningshavande senast den 18 juli.

Inkommer anmärkning för sent, upptages den ej till prövning.

53 f §.

Anmärkning mot särskild röstlängd prövas vid offentligt sammanträde den 5 augusti eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag. Sammanträdet äger rum klockan sju eftermiddagen.

Vid sammanträdet eller senast dagen efter sammanträdets slut avkun-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nar Konungens befallningshavande beslut över varje särskild anmärkning. Beslutet antecknas på anmärkningsskriften med kort angivande av skälen.

Röstlängden rättas och underskrives av Konungens befallningshavande. Har anmärkning ej framställts mot röstlängden inom föreskriven tid, skall röstlängden förseas med intyg härom.

53 g §.

Mot beslut av Konungens befallningshavande över anmärkning mot särskild röstlängd får talan föras endast i samband med besvär över valförrättning vid vilken beslutet länt till efterrättelse. I sådant mål får ej åberopas bevis som ej företetts hos Konungens befallningshavande.

Har i mål som avses i första stycket röstlängden förklarats felaktig i någon del, rättar Konungens befallningshavande röstlängden i enlighet med förklaringen.

53 h §.

Särskild röstlängd länder till efterrättelse så snart den underskrivits av Konungens befallningshavande och gäller, om annat ej följer av 53 g § andra stycket, till dess ny röstlängd kommit till stånd.

När val äger rum, skall särskild röstlängd vara tillgänglig i vallokalen för det valdistrikt som Konungens befallningshavande bestämmer. Dennes beslut i frågan meddelas vid sammanträde som avses i 53 f § första stycket och antecknas på den särskilda röstlängden.

53 i §.

Granskning av röstlängd enligt 53 d § tredje stycket kungöres av Konungens befallningshavande senast den 30 juni. Sådan kungörelse skall innehålla upplysning, förutom om var och när röstlängden kommer att vara framlagd för gransk-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ning, om tiden och sättet för framställande av anmärkning mot längden och om tiden och platsen för prövning av anmärkningar mot denna. Kungörelsen skall anslås på kommunernas anslagstavlor i valkretsen och införas i en eller flera ortstidningar inom valkretsen.

Upptages sökande ej i särskild röstlängd, skall han genast underrättas om beslutet och om skälen för detta. Därvid skall han även få upplysning om vad han skall iakttaga om han vill framställa anmärkning mot röstlängden och om tiden och platsen för prövning av anmärkningar mot röstlängden.

Har anmärkning framställts i rätt tid mot att någon upptagits i särskild röstlängd, skall denne genast underrättas om innehållet i anmärkningen och om tiden och platsen för prövning av anmärkningar mot röstlängden.

53 j §.

Ansökan att bli upptagen i särskild röstlängd, intyg om innehav av svenskt pass samt underrättelse enligt 53 i § andra eller tredje stycket böra avfattas enligt formulär som fastställas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Blanketter till ansökan och intyg skola finnas tillgängliga hos den myndighet som upprättar särskild röstlängd samt hos svensk beskickning och annan svensk utlandsmyndighet som Konungen bestämmer.

Ytterligare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om särskild röstlängd meddelas av Konungen.

55 §.

1. Val i — — — — — Konungen bestämmes.

Om valdag, som bestämmes av Konungen, skall *generalpoststyrelsen* underrättas.

Om valdag, som bestämmes av Konungen, skall *postverket* underrättas.

2. Annat val till andra kammaren

2. Annat val till andra kammaren

(Nuvarande lydelse)

än i 1 mom. sägs förrättas å sönd- eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist fjortionde dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall *generalpoststyrelsen* underrättas om valdagen.

(Föreslagen lydelse)

än i 1 mom. sägs förrättas å sönd- eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist fjortionde dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall *postverket* underrättas om valdagen.

55 a §.

Då val i hela riket till andra kammaren skall förrättas, skall, i den mån icke Konungen annorledes förordnar, för envar i *röstlängden som röstberättigad vid valet upptagen person genom valnämndens försorg* upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt den röstberättigade tillhör, dagen för valet samt den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör.

Då val i hela riket till andra kammaren skall förrättas, skall, i den mån icke Konungen annorledes förordnar, för envar *som enligt röstlängd är röstberättigad vid valet* upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt där den röstberättigade äger anmäla sig till röstning, dagen för valet samt den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör. *Röstkort upprättas för den som är upptagen i allmän röstlängd av valnämnden och för den som är upptagen i särskild röstlängd av Konungens befallningshavande.*

Röstkorten skola — — — — — de röstberättigade.

Då annat — — — — — erhålla röstkort.

Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen *till valnämnden*. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i röstlängd. Där så begäres skall röstkortet med posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till honom.

Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen *hos den myndighet som enligt första stycket har att upprätta kortet*. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i *allmän röstlängd, eller, om han är upptagen i särskild röstlängd, den ort i riket där han senast var kyrkobokförd*. Där så begäres skall röstkortet med posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till honom.

Röstkort må ej utlämnas före det röstlängden blivit, på sätt i 45 § sista stycket sägs, underskriven *eller för-*

Röstkort må ej utlämnas före det röstlängden blivit, på sätt i 45 § sista stycket *eller 53 f § sista stycket* sägs,

(Nuvarande lydelse)

sedd med intyg, att anmärkning mot densamma ej inom behörig tid framställts, ej heller senare än dagen före valdagen. Röstkort som utfärdats för visst val må användas vid val, som hålles därefter, såframt röstlängden alltjämt länder till efterrättelse.

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

(Föreslagen lydelse)

underskriven av valnämnden eller Konungens befallningshavande, ej heller senare än dagen före valdagen. Röstkort som utfärdats för visst val må användas vid val, som hålles därefter, såframt röstlängden alltjämt länder till efterrättelse.

56 §.

1. Då val — — — — — valbara personer.

2. Anmälan skall göras skriftligen genom partiets i registerutdraget angivna ombud eller genom någon av honom därtill förordnad person samt hava inkommit sist å trettiosjunde dagen före valdagen. Vid anmälan skola fogas intyg, utvisande att envar av de anmälda kandidaterna är *i röstlängd för valdistrikt inom valkretsen uppförd såsom röstberättigad* och senast valdagen uppnått tjugotre års ålder, ävensom intyg av varje kandidat, att han lämnat partiet tillstånd att anmäla honom.

Giver anmälan — — — — — anmälan skett.

Senast å — — — — — intyg ingivas.

3. Två eller — — — — — för valet.

Anmälan av — — — — — tredje stycket.

4. Sedan den — — — — — anses obefintligt.

Över godkända — — — — — av Konungen.

Över Konungens — — — — — över valet.

5. Därefter utfärdar — — — — — i ortstidningar.

I kungörelsen — — — — — varje valdistrikt;

d) den i 4 mom. omförmälda lista;

d) *uppgift om det valdistrikt där den som är upptagen i särskild röstlängd för valkretsen äger anmäla sig till röstning;*

e) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk *beskickning eller svenskt konsulat*; samt

e) den i 4 mom. omförmälda lista;

f) då val i hela riket till andra kammaren skola förrättas, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg utom riket.

f) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket *hos svensk utlandsmyndighet*; samt

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

g) då val i hela riket till andra kammaren skola förrättas, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg utom riket.

57 §.

1. Val förrättas ————— 91 § sägs.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk *beskickning, svenskt konsulat* eller svenskt fartyg stadgas i 70—75 §§.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket *hos svensk utlandsmyndighet* eller å svenskt fartyg stadgas i 70—75 §§.

2. Valet äger ————— inom vallokalen.

Det åligger ————— avbryta förrättningen.

I vallokal ————— omförmälda lista.

61 §.

Envar som ————— till ordföranden.

Väljaren skall, då han överlämnar valkuvertet, för valförrättaren uppgiva sitt fullständiga namn och sitt hemvist inom valdistriktet. Sedan ordföranden förvissat sig om att väljaren är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad och tillsett, att kuvertet är tillslutet och utan annat märke än i 96 § föreskriven ändamålsbeteckning, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats. Valkuvert, som ej är tillslutet eller som är märkt med annat kännetecken än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ej mottagas.

Väljaren skall, då han överlämnar valkuvertet, för valförrättaren uppgiva sitt fullständiga namn och sitt hemvist inom valdistriktet *eller, om han är upptagen i särskild röstlängd, den ort i riket där han senast var kyrkobokförd*. Sedan ordföranden förvissat sig om att väljaren är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad och tillsett, att kuvertet är tillslutet och utan annat märke än i 96 § föreskriven ändamålsbeteckning, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats. Valkuvert, som ej är tillslutet eller som är märkt med annat kännetecken än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ej mottagas.

Väljare, som ————— därtill utser.

62 §.

Äkta make ————— före valet.

För valsedelöförsändelse ————— kuvert brukas.

Väljaren skall själv frivilligt inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av ett vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå tillslutes av väljaren. Därefter skall

Väljaren skall själv frivilligt inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av ett vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå tillslutes av väljaren. Därefter

(Nuvarande lydelse)

väljaren på ytterkuvertet teckna förklaring på heder och samvete att vid valsedelsförsändelsens anordnande tillgått på detta sätt. Vid namnunderskriften tecknas uppgift på det valdistrikt *väljaren vid tiden för valet tillhör* och hans hemvist inom valdistriktet.

Vittnet intygar — — — — — aderton år.

(Föreslagen lydelse)

skall väljaren på ytterkuvertet teckna förklaring på heder och samvete att vid valsedelsförsändelsens anordnande tillgått på detta sätt. Vid namnunderskriften tecknas uppgift på det valdistrikt, *där väljaren äger anmäla sig till röstning*, och hans hemvist inom valdistriktet *eller, om han är upptagen i särskild röstlängd, den ort i riket där han senast var kyrkobokförd.*

63 §.

Väljare, som — — — — — före valet.

För valsedelsförsändelse — — — — — kuvert brukas.

Väljaren skall själv frivilligt inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av den som skall ingiva valsedeln och ett vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå tillslutes av väljaren. Därefter skall väljaren på ytterkuvertet teckna förklaring på heder och samvete att han till följd av sjukdom, lyte, vanförhet eller hög ålder är oförmögen att inställa sig vid valförrättningen för sitt valdistrikt samt att vid valsedelsförsändelsens anordnande tillgått på nu angivet sätt. Vid namnunderskriften tecknas uppgift på det valdistrikt *väljaren vid tiden för valet tillhör* och hans hemvist inom valdistriktet.

Väljaren skall själv frivilligt inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av den som skall ingiva valsedeln och ett vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå tillslutes av väljaren. Därefter skall väljaren på ytterkuvertet teckna förklaring på heder och samvete att han till följd av sjukdom, lyte, vanförhet eller hög ålder är oförmögen att inställa sig vid valförrättningen för sitt valdistrikt samt att vid valsedelsförsändelsens anordnande tillgått på nu angivet sätt. Vid namnunderskriften tecknas uppgift på det valdistrikt, *där väljaren äger anmäla sig till röstning*, och hans hemvist inom valdistriktet *eller, om han är upptagen i särskild röstlängd, den ort i riket där han senast var kyrkobokförd.*

Både den — — — — — aderton år.

65 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk *beskickning, svenskt konsulat* eller svenskt fartyg gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket *hos svensk utlandsmyndighet* eller å svenskt fartyg gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

70 §.

1. Är någon — — — — — röstlängden uppförd.

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättningen eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller *svenskt konsulat*, som Konungen bestämmer. Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna sådan valsedel å fartyget.

Förekommer, då — — — — — skall ske.

72 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av *generalpoststyrelsen* meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket *beskickningens eller konsulatets* chef eller fartygets befälhavare eller den någon av dem i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med trettonde dagen före valdagen till och med valdagen,

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst *eller fullgör vapenfri tjänst i stället för värnplikstjänstgöring* eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, *hos* svensk beskickning eller *annan svensk utlandsmyndighet*, som Konungen bestämmer. Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna sådan valsedel å fartyget.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av *postverket* meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket *utlandsmyndighetens* chef eller fartygets befälhavare eller den någon av dem i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med trettonde dagen före valdagen till och med valdagen,

(Nuvarande lydelse)

utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till *överståthållarämbetet* eller *översändas till beskickning eller konsulat* för vidarebefordran till *ämbetet*.

Röstmottagning å — — — — — en timme.

De väljare, — — — — — sina valsedlar.

Ej må — — — — — väljande tillåtas.

Å postanstalt — — — — — denna lag.

Där röstmottagning skall äga rum å *beskickning eller konsulat*, skall chefen för *beskickningen eller konsulatet* utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen skall genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom.

Där röstmottagning — — — ombordvarandes kännedom.

(Föreslagen lydelse)

utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till *Konungens befallningshavande i Stockholms län* eller *översändas till svensk utlandsmyndighet* för vidarebefordran till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*.

Där röstmottagning skall äga rum *hos utlandsmyndighet*, skall chefen för *utlandsmyndigheten* utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen skall genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom.

73 §.

Vid röstningen — — — — — i 96 §.

Väljaren skall med ledning av röstkortet ifylla ytterkuvertet. Väljare, som enligt 71 § avlämnar valsedel utan att innehava röstkort, skall på lämplig plats å ytterkuvertet teckna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelsenummer, om detta är för honom känt, mantalsskrivningsort samt bostads- och postadress.

Väljaren skall med ledning av röstkortet ifylla ytterkuvertet. Väljare, som enligt 71 § avlämnar valsedel utan att innehava röstkort, skall på lämplig plats å ytterkuvertet teckna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelsenummer, om detta är för honom känt, mantalsskrivningsort samt bostads- och postadress. *Är väljaren upptagen i särskild röstlängd, skall han i stället för mantalsskrivningsort uppgiva senaste kyrkobokföringsort här i riket.*

Väljaren skall — — — — — sådan röstning.

Finnes ytterkuvertet — — — — — ett valkuvert.

Väljaren skall — — — — — till röstmottagaren.

Är valkuvertet — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang — — — — — fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

75 §.

Röstmottagare inom — — — verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till *överståthållarämbetet*; dock må röst-

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till *Konungens befallningshavande i*

(Nuvarande lydelse)

mottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller *svenskt konsulat* för vidarebefordran till *överståthållarämbetet*. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag, och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepост. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara *överståthållarämbetet* till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till *överståthållarämbetet*, skall införas i särskild förteckning samt, där väljaren tillhör valkrets, för vilken *överståthållarämbetet* ej har att verkställa röstsammanräkning, snarast möjligt med posten vidarebefordras till den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Ytterkuvert, som — — — — — under lås.

(Föreslagen lydelse)

Stockholms län; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller *annan svensk utlandsmyndighet, som Konungen bestämmer*, för vidarebefordran till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepост. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara *Konungens befallningshavande i Stockholms län* till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*, skall införas i särskild förteckning samt, där väljaren tillhör valkrets, för vilken *annan än Konungens befallningshavande i Stockholms län* har att verkställa röstsammanräkning, snarast möjligt med posten vidarebefordras till den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen.

77 §.

1. Å utsatt — — — — — öppna dörrar.
2. Hava ytterkuvert — — — — — förda protokollet.
Inkomma ytterkuvert — — — — — på valet.
3. Därefter granskas ytterkuverten och därpå tecknade uppgifter. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, dels då väljaren icke är upptagen såsom röstberättigad i det valdistrikt, som angivits på ytterkuvertet, eller, om väljaren jämlikt 71 § avlämnat valsedel utan att innehava röstkort, i valdistrikt å den mantalsskriv-

3. Därefter granskas ytterkuverten och därpå tecknade uppgifter. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, dels då väljaren icke är upptagen såsom röstberättigad i *allmän röstlängd* för det valdistrikt som angivits på ytterkuvertet, eller, om väljaren jämlikt 71 § avlämnat valsedel utan att innehava röstkort,

(Nuvarande lydelse)

ningsort, som angivits å ytterkuvertet, dels ock då väljaren utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

(Föreslagen lydelse)

i *allmän röstlängd* för valdistrikt å den mantalsskrivningsort som angivits på ytterkuvertet, *eller, om väljaren enligt anteckning på ytterkuvertet är upptagen i särskild röstlängd, i den särskilda röstlängden för valkretsen*, dels ock då väljaren utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert ————— såsom ogillt.

4. Valprotokollen uppläsas, ————— omslagen brytas.

95 §.

Valnämnden åligger ————— ordentligen verkställas.

Kostnaden för de anordningar, som avses i 60 § och 60 a §, och för kungörande, som åligger valnämndens ordförande, samt för blanketter till röstkort skall gäldas av kommunerna, vilka jämväl hava att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

Kostnaden för de anordningar, som avses i 60 § och 60 a §, och för kungörande, som åligger valnämndens ordförande, samt för blanketter till röstkort, *som upprättas av valnämnderna*, skall gäldas av kommunerna, vilka jämväl hava att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

Röstmottagare å ————— uppdragets fullgörande.

96 §.

Kuvert, varom ————— politiskt parti.

I 62 och 63 §§ omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga hos valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden uppdrager att i sådant hänsenande tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt å svensk beskickning, *svenskt konsulat* eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

I 62 och 63 §§ omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga hos valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden uppdrager att i sådant hänsenande tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt *hos* svensk beskickning *eller annan svensk utlandsmyndighet, som Konungen bestämmer*, eller å svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger ————— 73 §§ sägs.

Blanketter till ————— tillhandahållas valnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968.

Propositionen och dess bakgrund

Frågan om rösträtt för utlandssvenskar har vid ett flertal tillfällen varit föremål för överväganden. Inom riksdagen har tid efter annan väckts motioner i ämnet. Olika statliga utredningar har också sysslat med frågan.

Redan vid 1929 års riksdag begärdes i en motion utredning om möjligheterna för svenska medborgare som är bosatta utomlands att delta i allmänna val. Motionen avslogs av riksdagen på principiella grunder. Konstitutionsutskottet uttalade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (KU 1929: 4) att personer som emigrerat från Sverige inte borde ha rösträtt här i landet även om de bevarade svensk medborgarrätt. Åtskilliga år senare gjorde socialstyrelsen en utredning i ämnet. I ett betänkande år 1941 »Utlandssvenskarna» (SOU 1941: 36) avvisade styrelsen tanken på en reform och några lagstiftningsåtgärder kom inte till stånd.

Så småningom kom emellertid frågan i ett nytt läge. Hösten 1958 fick 1955 års valutredning genom tilläggsdirektiv i uppdrag att överväga bl. a. spørgsmålet om utlandssvenskars deltagande i allmänna val. Utredningen fann att frågan borde föras till en positiv lösning. I betänkandet »Utlandssvenskars deltagande i allmänna val» (SOU 1962: 19) förordade utredningen att utlandssvenskar i princip skulle få rätt att delta i val till riksdagens andra kammare och i allmänna folkomröstningar. Tekniskt borde detta enligt utredningen lösas genom att svenskar, som inte var bosatta i Sverige och därför inte registrerade i den svenska folkbokföringen, fick rätt att bli upptagna i röstlängd efter särskild anmälan. Rätten att bli upptagen i röstlängd var enligt förslaget försedd med vissa begränsningar. Med anledning av kritik som därvid riktades mot förslaget tillkallades i januari 1963 en särskild utredningsman för att pröva, om man kunde finna andra vägar att lösa frågan om utlandssvenskarnas rösträtt än den som valutredningen anvisat. I december 1965 redovisade utredningsmannen i betänkandet »Utlandssvenskars registrering» (SOU 1965: 75) resultatet av sitt arbete. Han föreslog för sin del att man skulle lägga upp ett särskilt register för utlandssvenskar vilket kunde tjäna som underlag för röstlängderna. Registreringen skulle enligt förslaget vara frivillig och bygga på ett ansökningsförfarande.

Även detta förslag har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, statistiska centralbyrån, centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden (CFU), överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, de lokala skattemyndigheterna och valnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Utlandssvenskarnas förening, Sveriges allmänna exportförening och Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet. Vissa länsstyrelser har överlämnat

yttranden från valnämnder, kronokamrerare och häradsskrivare m. fl. Vid yttrandet från valnämnden i Stockholm har fogats en av nämndens sekreterare upprättad promemoria.

Inom justitiedepartementet har under ärendets beredning utarbetats ett tredje alternativ, som i likhet med valutredningens förslag innebär att utlandssvenskens initiativ skall inriktas direkt på att han skall bli upptagen som röstberättigad i röstlängd. Handläggningen av ansökningsärendena skall däremot, liksom i 1965 års förslag, ske centralt hos CFU, som har de bästa förutsättningarna att snabbt och säkert kontrollera sökandenas tidigare folkbokföringsförhållanden. CFU skall upprätta särskilda röstlängder för utlandssvenskar, en för varje valkrets.

Propositionens förslag innebär i huvudsak följande.

Svensk medborgare, som flyttat utomlands och upphört att vara mantalskriven i Sverige, skall efter ansökan upptas i röstlängd och därmed få möjlighet att delta i val, om han uppfyller de villkor som riksdagsordningen föreskriver för rösträtt och har varit kyrkobokförd i Sverige någon gång under de fem kalenderåren närmast före det år då röstlängden upprättas. Sitt svenska medborgarskap skall sökanden styrka genom intyg om innehav av giltigt svenskt pass.

Utlandssvenskarna skall enligt förslaget tas upp i särskilda röstlängder som upprättas av centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden. Det skall finnas en särskild röstlängd för varje valkrets, och utlandssvensken skall i det enskilda fallet tas upp i röstlängden för den valkrets där han senast har varit kyrkobokförd.

Särskild röstlängd skall upprättas varje år före den 30 juni. Ansökan att bli upptagen i särskild röstlängd skall vara centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden till handa senast den 30 april samma år som röstlängden upprättas. I fråga om granskning av särskild röstlängd och anmärkningar mot röstlängden skall gälla bestämmelser likartade dem som finns för de vanliga röstlängderna för personer som är mantalsskrivna i Sverige. Vissa av de funktioner som valnämnden har beträffande de vanliga röstlängderna skall dock i stället fyllas av länsstyrelsen.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1968. Utlandssvenskar skall alltså kunna delta redan i 1968 års andrakammarval.

Ur propositionens motivering återger utskottet här de delar som berör frågan om femårsgränsen för rätten att uppföras i särskild röstlängd. Det är endast denna punkt som tas upp i följdmotionerna.

På s. 49 anför departementschefen bl. a. följande av betydelse för nämnda fråga:

Svårigheterna att tillgodose önskemålet om rösträtt för utlandssvenskar sammanhänger med att utlandssvenskarna utgör en mycket heterogen grupp. I gruppen ingår personer som emigrerat i egentlig mening, dvs. definitivt lämnat Sverige i avsikt att skapa sig en ny framtid i ett annat land. Men det finns också utlandssvenskar som bor i ett främmande land under

ett begränsat antal år t. ex. för studier eller som representanter för svenska företag eller som tjänstemän i internationella organisationer. Tänker man på emigranterna ter det sig knappast rimligt att de skall ha rösträtt vid svenska val, eftersom de inte alls eller endast i mycket ringa utsträckning påverkas av de beslut som riksdagen och svenska kommunala församlingar fattar. Tänker man däremot på den senare kategorin finner man att starka skäl talar för att bortovaro hemifrån under några få år inte skall behöva medföra ens temporär förlust av rösträtt. Antalet svenskar som vistas utomlands en kortare period för att sedan återvända hem har ökat under de senaste decennierna och kommer sannolikt också i framtiden att öka i takt med den ekonomiska integrationen i Europa och vidareutvecklingen av våra internationella förbindelser med världen i övrigt.

— — — Men jag vill genast göra klart att problemen på detta område är sådana att man aldrig kan komma fram till en helt idealisk lösning. Redan av vad jag tidigare har sagt framgår att det inte kan komma ifråga att ge rösträtt åt alla svenska medborgare som bor utomlands oavsett om de kan antas återvända till Sverige och oavsett hur länge de varit borta hemifrån. Men det är å andra sidan inte möjligt att utforma regler som på ett oomtvistligt sätt skiljer ut just de utlandssvenskar som bör vara bevarade vid sin rösträtt under vistelsen utomlands. Om man vill ha en positiv lösning, måste man acceptera regler som innebär en schematisk avgränsning av den röstberättigade personkretsen.

På s. 51—52 utvecklar departementschefen de närmare skälen för den föreslagna femårsgränsen på följande sätt:

Båda utredningarna har föreslagit regler som innebär att endast utlandssvenskar som tidigare varit folkbokförda i Sverige skall få rätt att delta i andrakammarvalen. 1955 års valutredning har i sitt förslag dessutom uppställt krav på en tidsgräns som innebär att folkbokföringen i Sverige skall hänföra sig till något av de senaste fem åren före det år då röstlängden upprättas. Detta är enligt min mening en naturlig och riktig tanke. Dels är typiskt sett ovissheten större om utlandssvensken någonsin kommer att återvända till Sverige ju längre han har varit borta. Dels måste man anta att förtrogenheten med svensk samhällsutveckling och med de problem som är aktuella i den svenska dagspolitiken generellt sett blir mindre ju längre tid som har förflutit från det utlandssvensken lämnade Sverige. Mot en tidsgräns kan inte med fog invändas att den är ett alltför grovt kriterium. Som jag tidigare framhållit ligger det i sakens natur att den röstberättigade personkretsen måste bestämmas på ett schematiskt sätt. Om man stannar vid fem år som valutredningen har föreslagit torde rösträttsreformen inbegripa alla de kategorier av utlandssvenskar som det är särskilt angeläget att få med. Som jag ser det är det väsentligaste skälet för den tilltänkta reformen att man bör anpassa vallagstiftningen till en modern tids förhållanden. Med det livliga ekonomiska och kulturella utbyte över gränserna som numera förekommer är det framför allt angeläget att se till att rösträtten inte går förlorad för de många svenskar som tillbringar några år i ett främmande land t. ex. för studier eller såsom led i yrkesverksamhet eller för att göra en insats i internationell biståndsverksamhet.

För den av valutredningen förordade tidsgränsen kan emellertid anföras även andra skäl. Förändringar av betydelse för rösträtten som inträffar efter det utlandssvensken lämnat Sverige är svåra att få besked om för de

svenska röstlängdsmyndigheterna. Osäkerheten om den som vill bli upptagen i röstlängd verkligen uppfyller de allmänna rösträttsvillkoren i 16 § riksdagsordningen skulle kunna bli besvärande om man inte hade en tidsgräns. Detta gäller inte minst det grundläggande rösträttsvillkoret att vederbörande skall vara svensk medborgare för att få komma med i röstlängden. Den bevisning om medborgarskapet som man kan fordra i röstlängdssammanhang måste under alla förhållanden bli summarisk och den kan inte ge hundra procentig säkerhet. I sammanhanget kan erinras om att en svensk, som bosätter sig i annat nordiskt land, brukar kunna förvärva medborgarskap i hemvistlandet efter fem år. Han förlorar då samtidigt sitt svenska medborgarskap.

Valutredningens förslag om ett femårsvillkor är alltså enligt min uppfattning välmotiverat från både principiella och praktiska synpunkter. Jag förordar att man tar fasta på förslaget vid lösningen av utlandssvenskarnas rösträttsfråga.

Motionerna

I motionerna I: 81 och II: 110 hemställs »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt för riksdagen framlägga förslag, varigenom det nuvarande villkoret om mantalsskrivning som förutsättning för rösträtt till riksdagens andra kammare — vilket villkor i strid mot riksdagsordningens föreskrifter berövar utlandssvenskarna deras rösträtt — undanröjes».

I motionerna I: 379 och II: 477 hemställs »(1) att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande lagstiftning att utlandssvenskarna fr. o. m. 1968 års val får möjlighet utöva den rösträtt som tillkommer dem enligt RO 16 §, (2) att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext».

I motionerna I: 380 och II: 474 hemställs »att riksdagen måtte för sin del antaga sådana lagregler, varigenom utlandssvenskar erhåller rösträtt vid 1968 års andrakammarval, och att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderlig lagtext».

Beträffande motiven hänvisar utskottet till dem av motionerna som angetts med kursivering.

I följdmotionerna I: 893 och II: 1108 hemställs »att riksdagen måtte besluta att 53 b § mom. 2 första satsen i lagen angående ändring i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen får följande lydelse: 'ej är mantalsskriven i riket men någon gång varit här kyrkobokförd'».

I motiveringen anför bl. a. följande:

Departementschefen anför till försvar för en sådan inskränkning att medborgarens »förtrogenhet med svensk samhällsutveckling och med de problem som är aktuella i den svenska dagspolitiken generellt sett blir mindre ju längre tid som har förflutit från det utlandssvensken lämnade Sverige». Vidare anför att det är osäkert om utlandssvensken efter så lång tid någonsin kommer att återvända till landet.

Att begära kunskapsmässiga kvalifikationer av typ »förtrogenhet med svensk samhällsutveckling» för utövande av rösträtten måste anses strida

mot demokratin grundprinciper. Rösträtten är lika för alla och kan inte graderas efter kunskaper, intresse eller samhällsansvar.

Som ett motiv för en tidsgräns har man också anfört osäkerheten om den som önskar bli uppförd i röstlängd verkligen uppfyller de svenska rösträttsvillkoren. Även denna argumentation förefaller mindre hållbar. Det i sammanhanget viktigaste villkoret för rösträtten, medborgarskapet, skall enligt förslaget bevisas genom intyg om att den som önskar rösta har ett svenskt pass. Osäkerheten vid denna form av bevisning om medborgarskap måste då vara minst omedelbart efter det att innehavaren av passet förnyat det hos svenska myndigheter. Under varje tidpunkt mellan passförnyelserna kan däremot förändringar i innehavarens medborgarrättsliga status ha inträffat utan att detta kommer till uttryck i passet. Att anföra svårigheterna att bevisa medborgarskapet som skäl att begränsa utlandssvenskens rösträtt till fem år efter hans avflyttning från landet förefaller alltså mindre berättigat. Det andra rösträttshindret, omyndigförklaring, har i sammanhanget mindre betydelse, eftersom utländsk omyndighetsförklaring som inte har giltighet i Sverige enligt lagförslaget inte skall diskvalificera för rösträtt.

I följdmotionerna I: 894 och II: 1107 hemställs »att riksdagen måtte vidtaga sådana ändringar i det lagförslag som framlagts genom proposition nr 145 att utomlands bosatta svenska medborgare får möjlighet att utöva rösträtt vid val till riksdagens andra kammare därest de någon gång varit kyrkobokförda i riket».

I motiveringen anføres bl. a. följande:

Departementschefen har föreslagit att svensk medborgare, som flyttat utomlands och upphört att vara mantalsskriven i Sverige, må efter ansökan upptas i särskild röstlängd, om vederbörande utlandssvensk varit kyrkobokförd i Sverige någon gång under de fem kalenderåren närmast före det år då röstlängden upprättas samt dessutom uppfyller de villkor i övrigt som föreskrives i riksdagsordningen. En så väsentlig begränsning av den röstberättigade kretsen kan vi icke godtaga. Uppfattningen att det av majoriteten i 1955 års valutredning uppställda kravet på en snäv tidsgräns skulle vara en naturlig och riktig tanke kan vi inte dela. En fixerad tidsgräns torde vara en föga tillförlitlig indikator på utlandssvenskens förtrogenhet med svensk samhällsutveckling och med de problem som är aktuella i den svenska dagspolitiken. Dagens kommunikationer möjliggör för utlandssvenskarna att hålla kontinuerlig kontakt med hemlandet och där aktuella problem. Även i avlägsna länder är utlandssvenskarna numera betydligt närmare hemlandet än tidigare, även om de varit bosatta därstädes under lång tid. Å andra sidan kan det finnas utlandssvenskar vilka under endast kort tid varit bosatta utomlands på närmare håll och som har ringa kontakt med Sverige. De förra skulle uteslutas från rösträtt men icke de senare. Den föreslagna tidsgränsen skulle drabba många utlandssvenskar vars uppgift är att företräda och tillvarata svenska intressen och vilka just därför är starkt beroende av nära kontakt med den ekonomiska och politiska utvecklingen i vårt land. Den föreslagna tidsgränsen skulle beröva dem möjligheten att med sin röst påverka denna utveckling.

Beträffande motiven i övrigt för följdmotionernas yrkanden får utskottet hänvisa till de motioner som angetts med kursivering.

Utskottet

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att frågan om utlandssvenskarnas rösträtt bringas till en lösning genom förevarande proposition och att det befunnits möjligt att tillämpa reformen redan vid 1968 års andrakammarval.

Den tekniska utformning, som reformen getts i propositionen, är enligt utskottets mening överlägsen båda de utredningsförslag som framlagts. Sålunda finner utskottet, att väsentliga fördelar är förenade med att särskålla utlandssvenskarna i särskålda röstlångder och att förlågga röstlångds- och röstningsförfarandet till sammanräkningsmyndigheterna och inte till valdistrikten.

En fråga som under ärendets behandling orsakat meningsskiljaktigheter är vilka utlandssvenskar som skall beredas rösträtt genom den åsyftade reformen. Det är endast detta spörsål som upptagits i de väckta följdmotionerna. Utskottet finner liksom departementschefen uppenbart att en avgrånsning måste ske. Avgörande för denna borde vara i vad mån vederbörande avser att återvända till Sverige och i vad mån han påverkas av de beslut som den svenska riksdagen fattar. Att ta fasta på antaganden om utlandssvenskarnas allmänna intresse för och känsla av samhörighet med hemlandet eller på det av alla erkända värdet av att uppråthåålla banden med svenska medborgare utomlands är däremot knappast riktigt i förevarande sammanhang. Dessa i och för sig viktiga och beaktansvärda synpunkter bör inte vara avgörande för om möjlighet att genom röstråtsutövning påverka de politiska besluten i hemlandet skall medges eller inte. Emellertid är det uppenbarligen inte möjligt att nå en avgrånsning som direkt bygger på de allmänna kriterier som här angetts. Som departementschefen framhåållit måste man acceptera regler som innebär en schematisk avgrånsning av den röstberåttigade personkretsen. Propositionens förslag bygger på en femårsgråns. Utskottet har funnit att denna lösning tillgodoser de synpunkter, som utskottet anlagt, på ett så tillfredsstållande sätt som synes möjligt. Utskottet tillstyrker sålunda propositionen och avstyrker följdmotionerna.

De motioner, som väcktes i förevarande ämne under den allmänna motionstiden, har blivit besvarade genom propositionen och vad utskottet anfört.

Vid sin närmare grånskning av propositionens förslag har utskottet funnit fog för ett par smårre justeringar av redaktionell natur.

Utskottet hemstååller,

1. att motionerna I: 81 och II: 110, I: 379 och II: 477 samt I: 380 och II: 474 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgård; och

2. att riksdagen måtte, med avslag på motionerna I: 893 och II: 1108 samt I: 894 och II: 1107, för sin del antaga de i proposition nr 145 framlagda lagförslagen med de ändringarna att 1 § punkten 2 och 53 f § första stycket lagen om val till riksdagen erhåller följande som »utskottets förslag» betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §

2. Stockholms län och Uppsala län.

2. Stockholms läns landstingskommun och Uppsala län.

53 f §

Anmärkning mot särskild röstlängd prövas vid offentligt sammanträde den 5 augusti eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag. Sammanträdet *äger rum* klockan sju eftermiddagen.

Anmärkning mot särskild röstlängd prövas vid offentligt sammanträde den 5 augusti eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag. Sammanträdet *börjar* klockan sju eftermiddagen.

Stockholm den 28 november 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Damström (s), Erik Olsson (s), Sveningsson (h), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Carl Albert Anderson (s), Hernelius (h), Sörenson (fp), Palm (s) och Karl Pettersson (s); samt

från andra kammaren: herrar Adamsson (s), Wahlund (cp), Magnusson i Tumhult (h), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Hamrin i Jönköping (fp), Andersson i Billingsfors (s), Boo (cp), Norrby (fp) och Henrikson (s).

Reservation

av herr *Sveningsson* (h), fru *Segerstedt Wiberg* (fp) samt herrar *Herne-lius* (h), *Sörenson* (fp), *Wahlund* (cp), *Magnusson* i Tumhult (h), *Hamrin* i Jönköping (fp), *Boo* (cp) och *Norrby* (fp), vilka ansett,

att tredje stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»I propositionen föreslås en begränsning av rösträtten för utlandssvenskar till personer som varit kyrkobokförda här någon gång under de senaste fem kalenderåren. I följdmotionerna yrkas att rösträtt skall få utövas av envar som någon gång varit kyrkobokförd här utan tidsgräns bakåt. Enligt utskottets mening bör utgångspunkten vid bedömningen av denna fråga vara, att riksdagsordningen i 16 § anger att 'valrätt tillkommer en var man och kvinna som är svensk undersåte' och uppfyller vissa krav i övrigt. Det föreskrivs att valrätten skall grundas 'på förhållandena vid röstlängdens tillkomst' och att närmare bestämmelser skall ges i vallagen. För att utsluta någon från hans grundlagsenliga rösträtt, trots att han då röstlängd upprättas är svensk medborgare och uppfyller övriga villkor, måste starka skäl anföras. Ett sådant skäl är att röstlängden måste grundas på folkbokföringen. Detta leder till att man måste, på sätt motionärerna förutsatt, uppställa krav på att rösträtt endast får utövas av den som någon gång varit kyrkobokförd i riket. Några bärande skäl för ytterligare avsteg från riksdagsordningens huvudregel har utskottet emellertid inte kunnat finna. Då några tekniska hinder inte heller, såvitt framkommit, möter mot en sådan lösning, förordar utskottet att någon sådan tidsgräns som propositionen innehåller inte föreskrivs. Propositionen bygger på det felaktiga betraktelsesättet, att rösträtten och inte undantagen därifrån skall motiveras. Att uppställa krav på kunskaper om hemlandet, önskan att återvända eller liknande överensstämmer inte med grundlagens ord och anda. Härtill kommer att själva förfarandet utformats på sådant sätt, att det i varje enskilt fall kommer att bli beroende av utlandssvenskens eget initiativ om han blir upptagen i röstlängden. Härav följer att endast personer med verklig anknytning till hemlandet kommer att rösta. En sådan tidsgräns, som propositionen föreslår, medför också den otillfredsställande konsekvensen, att en utlandssvensk, som en gång efter anmälan beretts rösträtt och utövat denna vid val, något år senare kan berövas sin rätt. En person som fått rösträtt 1968 kan sålunda vägras att rösta 1970. Utskottet tillstyrker sålunda att propositionens lagförslag ändras i enlighet med vad som yrkats i följdmotionerna.»

och att punkten 2 i utskottets hemställan bort ha följande avfattning:

2. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 893 och II: 1108 och i anledning av motionerna I: 894 och II: 1107, för sin del antaga de i proposition nr 145 fram-

lagda lagförslagen med de ändringarna att 1 § punkten 2, 53 b § första stycket 2) och 53 f § första stycket lagen om val till riksdagen erhåller följande som »utskottets förslag» betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §

Samma som i utskottets hemställan

53 b §

2) ej är mantalsskriven i riket men varit kyrkobokförd här någon gång under de fem kalenderår som närmast föregått det år då röstlängden upprättas.

2) ej är mantalsskriven i riket men någon gång varit här kyrkobokförd.

53 f §

Samma som i utskottets hemställan